

ਰਾਜਨ ਗੁਪਤਾ ਜੇ.

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ

2018 ਦਾ CWP ਨੰ.23285

25 ਜਨਵਰੀ, 2019

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950—ਆਰਟਸ.21 ਅਤੇ 226—ਕਮਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਫ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਐਕਟ, 1952—Ss.7, 8, 8A, 8B ਅਤੇ 8C—ਦਿੱਲੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਲਿਸ ਇਸਟੈਬਲਿਸ਼ਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1946—S.6—“ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ”—“ਸਕੋਪ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ”—“ਤੇਜ਼ ਜਾਂਚ”—“ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ”—ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ—ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖੇਡੀ ਗਈ ਕਥਿਤ ਭੂਮਿਕਾ, ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿੱਲ-ਮੱਠ ਕੀਤੀ-ਸੀਡਬਲਯੂਪੀਜ਼ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ-ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ-ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਵਿੱਚ ਸੌਪਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਸੈਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ-ਸੀਡਬਲਯੂਪੀਜ਼ ਖਾਰਜ-ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ-ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ—ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ੀ ਹੈ।

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਕੀ ਉਹੀ ਬਦਨਾਮ ਹਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਕੋਈ ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਦੇਸ਼ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸਬਕ ਸਿੱਖ ਸਕਣ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਘੜ ਸਕਣ। ਅਜਿਹੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

(ਪੈਰਾ 22)

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਖਾਸ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ

ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇ।

ਰਿਪੋਰਟ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੁਢਲਾ ਸਵਾਲ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ/ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਘੱਟ ਜਾਂ ਘੱਟ ਸਮਾਨ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

(ਪੈਰਾ 23)

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਤਲਬ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(ਪੈਰਾ 31)

ਅੱਗੋਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(ਪੈਰਾ 32)

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ।

(ਪੈਰਾ 33)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਵੱਖਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ-ਇਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਅਪੈਰਾਧਿਕ ਅਪੈਰਾਧ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਹੋਵੇਗੀ ਨਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਕਮਾਨ 'ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਅਜਿਹੇ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਪਿੱਛੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਨਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਮਿਸ਼ਨ 1952 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੋਰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮੁਸ਼ਤੈਦੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ। ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀਂਦੀ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖਦਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਬੇਲੋੜਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਪੈਰਾ 36)

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਂਚ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸਬੰਧ ਹੈ।

(ਪੈਰਾ 37)

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਪਿਛਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਤਕਾਲ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ 4 ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਰਾਜ ਉਹਨਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਸਹੀ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਪੈਰਾ 39)

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਬਾਰਾ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ

ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹਨ

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਪੰ: ੪੪)

ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ) ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੰਦਭਾਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ। SIT ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ, ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਢਿੱਲ ਜਾਂ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਫੁਆਰਾ ਹੈ। - ਅਪੈਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮੁਖੀ।

(ਪੈਰਾ ੪੭)

ਅਕਸ਼ੈ ਭਾਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨਾਲ
ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਏ.ਐਸ.ਤਲਵਾੜ।

ਪੀ.ਚਿਦਾਬਰਾਮ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨਾਲ
ਅਨੁਸ਼ਾ ਨਾਗਰਾਜ, ਡੀਏਜੀ ਪੰਜਾਬ।

ਅਤੁਲ ਨੰਦਾ, ਏ.ਜੀ., ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ
ਰਮੀਜ਼ਾ ਹਕੀਮ, ਐਡੀ. ਏ.ਜੀ.ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ

ਸਾਹਿਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਡੀਏਜੀ ਪੰਜਾਬ
2018 ਦੇ CWP-27015 ਅਤੇ 2018 ਦੇ CWP-28001 ਵਿੱਚ।
ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਵਕੀਲ ਸੁਮੀਤ ਗੋਇਲ।

ਪੀ.ਐਸ.ਹੁੰਦਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨਾਲ
ਪੀਜੇਐਸ ਹੁੰਦਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ
ਪੀੜਤ ਲਈ - ਸੰਪੂ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਐਸ ਬੱਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ
ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਈ.

ਰਾਜਨ ਗੁਪਤਾ ਜੋ.

(1) ਇਹ ਹੁਕਮ 2018 ਦੇ CWP ਨੰਬਰ 23285, 2018 ਦੇ 25837, 2018 ਦੇ 25838, 2018 ਦੇ 27015 ਅਤੇ 2018 ਦੇ 28001 ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ।

(2) 2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 23285 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

29.6.2016 (ਪੀ-11) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 16.10.2015 ਨੂੰ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 30.6.2018 (ਪੀ-19) 14.10.2017 ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਕਥਿਤ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਅਕਤੀ; 14.10.2015 ਨੂੰ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਢਿੱਲੀ-ਮੱਠ ਕੀਤੀ।

(3) ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। 2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 25837 ਵਿੱਚ 2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 23285 ਦੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਿਤੀ 29.6.2016 ਅਤੇ 30.6.2018 ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਿਤੀ 24.8.2018 ਦੀ ਐਕਸ਼ਨ ਟੈਕਨ ਰਿਪੋਰਟ (ਏ.ਟੀ.ਆਰ.) ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਿਤੀ 17.9.2018 ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(4) 2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 25838 ਵਿੱਚ 11.8.2018 (ਪੀ-16) ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 130 ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 21.10.2015 ਅਤੇ ਮਿਤੀ 23.8.2018 ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।

(5) 2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ .27015 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

(6) 2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 28001 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 28.8.2018 (ਪੀ 19) ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ - ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। 63 ਮਿਤੀ 2.6.2015 ਅਧੀਨ 295-ਏ, 380 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰ. 117 ਮਿਤੀ 25.9.2015 ਅਧੀਨ 295 ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰ. 128 ਮਿਤੀ 12.10.2015 ਅਧੀਨ 295, 120-ਬੀ.ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. , ਜਿਲਾ. ਫਰੀਦਕੋਟ ਮਿਤੀ 2.11.2015 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਲ 2018 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.

(7) ^(B.S. Walia) ਸਰਕਾਰ (ਸੇਵਾ) ਦੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ 1.6.2015 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਥਾਣਾ ਬਾਜਾਖਾਨਾ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਵਿਖੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 63 ਮਿਤੀ 2.6.2015 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 295 ਏ ਅਤੇ 380 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਰੀਦਕੋਟ। ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ

ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ 25.9.2015 ਨੂੰ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੇਅਦਬੀ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਾਲੇ ਦੋ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੋਸਟਰ ਚਿਪਕਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰ.117 ਮਿਤੀ 25.9.2015 ਅਧੀਨ 295 ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਪੀ.ਐਸ. ਬਾਜਾ ਖਾਨਾ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਰੀਦਕੋਟ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੀਜੀ ਘਟਨਾ। ਪਿੰਡ ਬਰਗਾੜੀ ਦੇ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 128 ਮਿਤੀ 12.10.2015 ਅਧੀਨ 295 ਅਤੇ 120 ਬੀ ਆਈਪੀਸੀ ਥਾਣਾ ਬਾਜਾਖਾਨਾ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਰੀਦਕੋਟ। 12.10.2015 ਤੋਂ 14.10.2015 ਤੱਕ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 14.10.2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, 14.10.2015 ਨੂੰ ਬਾਜਾਖਾਨਾ ਵਿਖੇ ਧਾਰਾ 307 ਆਦਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., ਅਸਲਾ ਐਕਟ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਤਹਿਤ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 129 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਥਾਣਾ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿਖੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਲਈ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 192 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(8) 16.10.2015 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ 14.10.2015 ਨੂੰ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ 1952 ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਇਨਕੁਆਰੀ ਐਕਟ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1952 ਐਕਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 130 ਮਿਤੀ 21.10.2015 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। 12.4.2016 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ 30.6.2016 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵ 29.6.2016 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(9) ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ 16.3.2017 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਾਏ ਬਣਾਈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(10) 14.04.2017 ਨੂੰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਨੇ ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਰਣਜੀਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸਿੰਘ। ਉਕਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: -

- a. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ;
- b. ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਕ੍ਰਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ;
- c. ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ;
- d. 14.10.2015 ਨੂੰ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਬਹਿਬਲਕਲਾਂ, ਜਿਲਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ,
- e. ਹੁਣ ਤੱਕ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅਧੂਰੀ/ਅਧੂਰੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ।

(11) ਦੂਜੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 30.6.2018 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿੱਚ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ 24.8.2018 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਏ.ਟੀ.ਆਰ.) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਲੜੀਵਾਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

(12) 28.8.2018 ਨੂੰ, ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 06.09.2018 ਨੂੰ ਦੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੀਬੀਆਈ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮਤਾ ਮਿਤੀ 28.8.2018, (2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 23285 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਆਰ-1) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

(*B.S. Walia & Co.*)

ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੋਟਕਪੂਰ ਬਰਗਾੜੀ, ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਅਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ।”

(13) ਸ੍ਰੀ ਅਕਸ਼ੈ ਭਾਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ

2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 23285 ਅਤੇ 2018 ਦੇ 25838 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 1952 ਐਕਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਰੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦੂਜਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਉਸਨੇ **ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ¹ ਅਤੇ ਪੀਲਾ ਪੋਥੀ ਨਾਇਡੂ ਬਨਾਮ ਏਪੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ⁴।**

(14) ਵਕੀਲ ਦੀ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8-ਏ ਅਤੇ 8-ਬੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਲਤ ਪਤੇ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ **ਸੱਜੇ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਓਐਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ⁵, ਕਿਰਨ ਬੇਦੀ ਬਨਾਮ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ⁶ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.⁷।**

(15) ਸ੍ਰੀ ਭਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 8-ਬੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਹ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8-ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ

- 3(1993)1 SCC 302
- 42005(16) SCT 832
- 5(2015)5 SCC 283
- 6(1989)1 SCC 494
- 7(2003)8 SCC 361

ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜ਼ਿਰਾਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ. ਵਿਜੇ ਭਾਸਕਰ ਰੈਡੀ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। AP ਅਤੇ Ors ਦੇ,⁸ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਲਖਨਊ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.⁹ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦਰ ਦੂਬੇ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (ਪਟਨਾ) (DB)¹⁰।

(16) ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਨ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੰਗ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਐਸ. ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਡਾਲਮੀਆ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਨਾਮ ਸ਼ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਆਰ. ਤੰਡੋਲਕਰ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.¹¹ ਅਤੇ ਟੀਟੀ ਐਂਟਨੀ ਬਨਾਮ ਕੋਰਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.¹²।

(17) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। 11.8.2018 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਮਨੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 2015 ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ. 130 ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਉਕਤ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਲਿਖਿਤ ਸੀ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸਦੀਆਂ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਟੀਟੀ ਐਂਟਨੀ (ਸੁਪੇਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਅਪੈਰਾਥਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਸ਼ੰਕਰ ਰਾਓ ਚਵਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਸਾਗਰ ਰਾਓ¹³ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ

(18) ਮਿਸਟਰ ਚੋਪੜਾ ਨੇ 2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 25837 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

(19) 2018 ਦੇ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀਜ਼ ਨੰ. 27015 ਅਤੇ 2018 ਦੇ 28001 ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਪੀ.ਐਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ. 128 ਮਿਤੀ 12.10.2015 ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ 295, 120-ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਪੀ.ਐਸ. ਬਾਜਾ ਖਾਨਾ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ.

81995 SCC AP 356

92004 SCC ਸਾਰੇ 1891

101997(1) BLJud. 586

11ਏਆਈਆਰ 1958 ਐਸਸੀ 538

12(2001)6 SCC 181

132017 SCC ਔਨਲਾਈਨ ਬੋਮ 9434

251 ਮਿਤੀ ^(B.S. Walia, 6) 295-A IPC PS ਬਾਜਾ ਖਾਨਾ ਅਤੇ FIR ਨੰ. 63 ਮਿਤੀ 2.6.2015
ਅਧੀਨ 295-A, 380 IPC PS ਬਾਜਾ ਖਾਨਾ ਜਿਲਾ। ਫਰੀਦਕੋਟ, ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ
ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 2.11.2015 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਨੂੰ
ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਸਆਈਟੀ ਕੋਲ ਲੀਬਤ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ
ਘਟਨਾਵਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ

ਅਤੇ ਇੱਕ ਡੂੰਘੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਦਰਭ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੰਬਿਤ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਜੋ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸਨ, ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਗੈਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਮਿਤੀ 06.09.2018 ਨੂੰ ਦੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ ਬਾਰੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਟਾ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਉਸ ਮਤੇ ਦੀ ਵੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ **ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਦੇ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ** ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ।¹² ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਸਆਈਟੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਸਤ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸੀ। ਐਸਆਈਟੀ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਸੀ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਜਿਹਾ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹੋਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਪੂਰਵ-ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। 307, 323, 341, 148, 149 ਆਈਪੀਸੀ ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਥਾਣਾ ਕੋਟਕਪੂਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਿਖੇ ਤਾਜ਼ੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 129 ਮਿਤੀ 7.8.2018 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਫਰੀਦਕੋਟ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਕਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਥਾਣੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਵਾਇਦ ਸਿਰਫ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ

¹² 2007(3) SCC

ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ **ਕਾਜ਼ੀ ਲਹਿੰਦੂਪ ਦੋਰਜੀ ਬਨਾਮ ਕੋਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਉਰੋ**¹³ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(20) 2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 23285 ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇੱਕ, ਬੇਅਦਬੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਤਿੰਨ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਦੂਜਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀ ਹਿੰਸਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਤੀਜਾ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2015 ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 130 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨਾ। ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਕੇਸ ਭਾਵ 2018 ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 129 ਮਿਤੀ 7.8.2018 ਅਧੀਨ 307, 323, 341, 148, 149 ਆਈਪੀਸੀ ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਥਾਣਾ ਕੋਟਕਪੂਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਿਖੇ। ਫਰੀਦਕੋਟ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜੇ ਵੀ ਨਵਾਂ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪੈਰਾਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 1952 ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਬਦਲ। 1952 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਸ਼ਚਤ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 16.10.2015 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ 12.4.2016 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਧਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵ 29.6.2016 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ **ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ**। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਸਟਰ

ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਹਾਈਲਾਈਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ 1952 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੱਲਦੇ ਸਮੇਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8-ਏ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। 1952 ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਏ.ਟੀ.ਆਰ. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। **ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਡਾਲਮੀਆ ਬਨਾਮ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਆਰ. ਤੇਂਡੋਲਕਰ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. ਦੇ** ¹⁴ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੰਧਨਯੋਗ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ **ਟੀਟੀ ਐਟਨੀ ਬਨਾਮ ਕੋਰਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓਐਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**¹⁵। 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3(3) ਅਤੇ 8-ਏ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ. **ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ ਦੇ** ¹⁶ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲਤ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕਲੌਤੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 8-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ

ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਿਰਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੰ.1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੰ.2 ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ

14ਏਆਈਆਰ 1958 ਐਸਸੀ 538

15(2001)6 SCC 181

16(1993) 1 SCC 302

(B.S. Kalig, J.)

ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਕਸ਼ਨ 8-ਸੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਜ਼ੁਰਮਾਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੰਗਣ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ **ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**। ਬਨਾਮ **ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਲਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.** ¹⁷ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ। 1952 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਸ਼ਰਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋਵੇ।

(21) ਸ੍ਰੀ ਨੰਦਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ, 2018 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 27015 ਅਤੇ 2018 ਦੇ 28001 ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਕਤ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ **ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ ਰਾਜ** ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬਨਾਮ **ਕਮੇਟੀ ਫਾਰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਆਫ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਾਈਟਸ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.** ¹⁸। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਸਆਈਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। **ਰੋਮਿਲਾ ਥਾਪਰ** ਬਨਾਮ **UOI** ¹⁹ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ **ਬਾਬੂ ਭਾਈ ਥੀਬਾ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਨਰਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ** ²⁰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ **ਅਭਿਨੰਦਨ ਝਾਮ ਬਨਾਮ ਦਿਨੇਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ** ²¹। ਸ੍ਰੀ ਨੰਦਾ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸਬੰਧਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮਤਾ ਰਿੱਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। **ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ** ²² ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਮਤਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 06.09.2018 ਨੂੰ 1952 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਦੋ

17ਏਆਈਆਰ 1967 ਐਸਸੀ 122

18(2010)3 SCC 571

192018 SCC ਐਨਲਾਈਨ SC 1691

20(2010)2 SCC 259

211967 (3) SCR 668

222010 (6) SCC 163

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, **ਕਾਜ਼ੀ ਲਹਿੰਦੂਪ ਦੋਰਜੀ ਬਨਾਮ ਸੀਬੀਆਈ** ²³ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਖਾਸ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ। ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਖਾਸ ਐਫਆਈਆਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ।

(22) ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ; ਕੀ ਉਹੀ ਬਦਨਾਮ ਹਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਕੋਈ ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਉਦੇਸ਼ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸਬਕ ਸਿੱਖ ਸਕਣ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਘੜ ਸਕਣ। ਅਜਿਹੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ (**ਦੇਖੋ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ** ²⁴)।

(23) ਖਾਸ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ (**ਦੇਖੋ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ** ²⁵)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਫਾਰਸ਼ਕਾਰੀ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੁਢਲਾ ਸਵਾਲ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ/ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹਿੰਸਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਘੱਟ ਜਾਂ ਘੱਟ ਸਮਾਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

(24) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਕਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਮਾਂ

(B.S. Walia, J.)
ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵ 29.6.2016 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਪ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਧੂੜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਦਲਣ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 11.8.2018 ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। 2015 ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 130 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਥਾਣਾ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ 07.08.2018 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 307, 323, 341, 148, 149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਅਸਲਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਤਹਿਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 129 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(25) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 28.8.2018 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। **ਕਾਜ਼ੀ ਲੇਹੰਦੁਪ ਚੌਰਜੀ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪੈਰ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਡੀਐਸਪੀਐ ਐਕਟ, 1946 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਕਮ ਦੇ DSPE ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪੂਰੇ ਸਿੱਕਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਕਮ ਦੀਆਂ 20.10.1976, 10.07.1979, 24.12.1983, 28.6.1984 ਅਤੇ 10.12.1984 ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਵੀਡਿਓ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4, ਸਾਲ 1979 ਤੋਂ 11.5.1984 ਤੱਕ ਸਿੱਕਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ। 26.5.1984 ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਮਦਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। 7.8.1984 ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੀ.ਕੇ.ਪਰਧਾਨ, ਸਕੱਤਰ, ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ 1,62,31,630/- ਦੇ ਠੇਕੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਦਰਾਂ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4 ਮਾਰਚ, 1985 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸਿੱਕਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ। ਉਸਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ 7.1.1987 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹਿਮਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਸਾਲ 1976 ਤੋਂ 1984 ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ

ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਸਿੱਕਮ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਤੀ 7.1.1987 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਕਾਜ਼ੀ ਲੇਹੰਦਮ ਦੋਰਜੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਕਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 7.1.1987 ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ, ਇੱਕ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਘੋਰ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਜ਼ੀ ਲੇਹੰਦਮ ਦੋਰਜੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਸਮੁੱਚੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਲੰਬਿਤ ਪਏ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 173 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੀ.

(26) ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਤੱਥ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਨ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, **ਦੋਰਜੀ ਦੇ** ਕੇਸ (ਸੁਪੈਰਾ) ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 6 ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰੇ ਸਿੱਕਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਇਹ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਕਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 1976 ਤੋਂ 1984 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

(27) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ (ਸੂਚਨਾਵਾਂ) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਿਸ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਹਿਮਤੀ ਕੇਵਲ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

i) FIR ਨੰ.63 ਮਿਤੀ 2.6.2015 ਅਧੀਨ 295-A, 380 IPC PS ਬਾਜ਼ਾ ਖਾਨਾ।

(B.S. Walia, J.)

ii) FIR ਨੰ.117 ਮਿਤੀ 25.9.2015 ਅਧੀਨ 295-A IPC PS ਬਾਜਾ ਖਾਨਾ।

iii) ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰ.128 ਮਿਤੀ 12.10.2015 ਅਧੀਨ 295, 120-ਬੀ
ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਪੀ.ਐਸ. ਬਾਜਾ ਖਾਨਾ।

(28) ਉਪਰੋਕਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੀਐਸਪੀਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਹੋਰ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਸਾਲ 2018 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕੇ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਖੌਤੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ 06.09.2018 ਦੇ ਦੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ।

(29) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੌਰਜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਅੰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 173 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਦੌਰਜੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰਜ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“16. ਸ੍ਰੀ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [ਵੇਖੋ: **ਸਟ੍ਰਾਬੋਰਡ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਗੁੱਟਾ ਮਿੱਲ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ, 1953 ਐਸਸੀਆਰ 439, ਪੰਨੇ 447-448 'ਤੇ।**]

ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਸਿਰਫ ਸੰਭਾਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 7 ਜਨਵਰੀ, 1987 ਦੀ ਅਪ੍ਰਗਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਜੋ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ 7 ਜਨਵਰੀ, 1987 ਦੀ ਅਪ੍ਰਗਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 4 ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ

ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 173 ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਮ ਧਾਰਾਵਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(30) ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਨ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੂਰੇ ਸਿੱਕਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਿਤੀ 7.1.1987 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ 7.1.1987 ਦੀ ਉਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੀ. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ, ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਕੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(31) ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਵਾਲ। ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ **ਦੌਰਜੀ ਦੇ** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ / ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਤਫਤੀਸ਼ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਅਪੈਰਾਧਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਤਲਬ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। **ਦੌਰਜੀ ਦੇ** ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਅੰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 173 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ

(B.S. Kalig, J.)
ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵੀ, ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਕੇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਧਾਰਾ 173 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਮਦਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ।

(32) ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ। **ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪੈਰਾ)** ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਤੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਸਥਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਇੱਕ ਤਾਲਮੇਲ ਵਾਲਾ ਅੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਦੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

(33) ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਨੇ ਅਗਲੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਧਾਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ:-

“4. ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 7/521/2013-2H4/4901 ਮਿਤੀ 06.09.2018 ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ 03 ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇਸਦੀ ਸਹਿਮਤੀ। ਉਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਪਰਸੋਨਲ, ਜਨਤਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਅਮਲਾ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਭਾਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਗਏ ਢੁਕਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼/ਆਰਡਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

(34) ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

(35) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬੇੜੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਕਾਰਨ, ਜਾਂਚ ਇਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਨਾ ਕਿ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਲਈ।

(36) ਅਖੀਰ ਵਿਚ, ਜਾਂਚ ਸਹੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਹੁੰਦੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਵੱਖਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਾ ਪੈਂਦੀ। ਇਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੈਰਾਥਿਕ ਅਪੈਰਾਥ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਮਾਹਰ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਨਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਕਮਾਨ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਅਪੈਰਾਥਾਂ ਪਿੱਛੇ ਜ਼ੋਰ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਮਿਸ਼ਨ 1952 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੋਰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮੁਸਤੈਦੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ। ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖਦਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਬੇਲੋੜਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਅੰਤੁਲੇ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪੈਰ)** ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਜਾਂ

ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤਾ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(37) **ਰੋਮਿਲਾ ਥਾਪਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪੈਰ)** ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਪਸੰਦ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ / ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੀ ਜਾਂਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸਬੰਧ ਹੈ।

(38) *(B.S. Walia, J.)* 11.8.2018 (ਆਰ-11) ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀ ਆਰਡਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 21.10.2015 ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ. 130 ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। **ਟੀ.ਟੀ.ਐਟਨੀ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪੈਰਾ)** ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਸਨ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਮਿਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਸ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 160 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(39) ਸ੍ਰੀ ਭਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਚੁਣੌਤੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 29.6.2016 ਨੂੰ ਭਾਵ 30.6.2016 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ 14.4.2017 ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਦਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੌੜੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਦਲੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। **ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਓਆਰਐਸ** ²⁶ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਸੀ, ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ

ਫੰਕਟਸ ਆਫੀਸ਼ੀਓ ਬਣ ਗਿਆ। ਤਤਕਾਲ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵਿਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ 4 ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਰਾਜ ਉਹਨਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਸਹੀ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(40) ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੈਕਸ਼ਨ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਏ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8-ਏ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(41) 1952 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 8-ਬੀ ਅਤੇ 8-ਸੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਿੱਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਵੇਗਾ

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(42) ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕ੍ਰਾਸ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਥ ਖੋਜ ਹਨ (*ਦੇਖੋ ASMotors (Pvt.) Ltd. ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ*, ²⁷)।

(43) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 8-ਬੀ ਅਤੇ 8-ਸੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ

(*B.S. Walia, J.*)
ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (**ਦੇਖੋ ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸਟੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ** ²⁸)। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 8-ਬੀ ਅਤੇ 8-ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮੌਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, **ਸਜੇ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਓਐਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ** ²⁹ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(44) ਲੀਗਲ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਬਾਰਾ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰੋਪ੍ਰਿਓ ਜੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਵਿੱਖੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਸਿਵਲ ਜਾਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਵਾਨਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਲਈ ਨਿਵਾਰਨ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. (ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਡਾਲਮੀਆ ਬਨਾਮ ਸ਼ ਜਸਟਿਸ ਐਸਆਰਟੀਡੋਲਕਰ ³⁰ ਦਾ ਪੈਰਾ 9 ਦੇਖੋ)। ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ

ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ।

(45) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(46) ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਕੋਰਸ ਜਾਂ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇਗੀ।

(47) ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸਆਈਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ) ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੰਦਭਾਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। SIT ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ, ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਅਭਿਨੰਦਨ ਝਾਮ ਦੇ ਕੇਸ** (ਸੁਪੈਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀ। , ਜਸਟਿਸ ਜ਼ੋਰਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਦੋ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਇਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਲੀਮਥ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ, ਜਨਤਾ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਢਿੱਲ ਜਾਂ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਅਪੈਰਾਥਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, SIT ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ।

(48) ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਜੇਐਸ ਮਹਿੰਦੀਰੱਤਾ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ